

Taimistoviljelijät ry:n
ohjesarja

Kestävästi kotimainen

Kotipihan Istutusohje

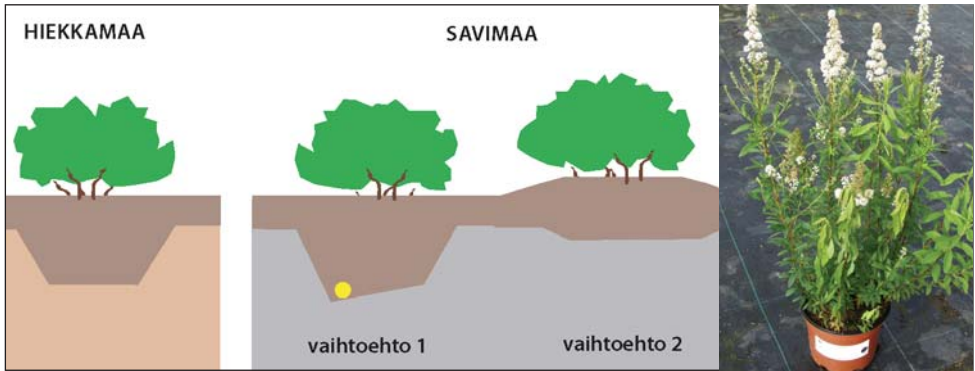
Näin istutat puutarhan
monivuotiset kasvit:
pensaat, puut, peren-
nat, köynnökset ...

Kunnosta kasvu-
paikka jo ennen
istutusta

Istutus on
helppoa kun
opit perusasiat

*Ota
mukaan!*

Ensin paikat kuntoon!

Istutusalue pääsääntöisesti salaojitetaan, mutta rinteessä, kohopenkissä ja pohjamaan ollessa hiekkaa ja/tai soraa ojitus ei ole välttämätön. Savipitoisessa ja muussa kosteutta pidättävässä pohjamaassa salaojitus on välttämätön tai istutusalue täytyy muotoilla kummuksi.

Astiataimea ei tarvitse yleensä leikata istutettaessa, sillä se on valmiiksi hyvin haaroittunut.

Kasvit tarvitsevat elääkseen samaa kuin ihmisen: vettä, ravintoa, valoa, lämpöä ja ilmaa. Kestävinkään laji ei menesty, jos jotain puuttuu tai on liikaa. **Kasvit valitaan kasvupaikan valo-, kosteus- ja ravinneolojen mukaan:** varjoon istutetaan varjokasveja ja aurinkoon paahdetta sietäviä lajeja. **Tarkista talvehtiiko puuvartinen kasvi sillä menestymisvyöhykkeellä, jolle se istutetaan.**

Runsaasti hyvää multaa

Valmiin kasvualustaseoksen tai hyvälaatuisen peltomullan käyttö varmistaa kasvien viihtymisen. Myös **paikalla olevaa maata voi parantaa.** Herkästi kuivuva ja vähäravinteinen hiekka- tai soramaa pidättää paremmin vettä ja ravinteita, kun siihen sekoitetaan (komposti)multaa, turvetta ja savea. Jäykkä hiesu- ja savimaa taas saadaan ilmavammaksi lisäämällä joukkoon hiekkaa ja multaa. Lisäksi kasvualusta peruslannoitetaan ja kalkitaan ennen istutusta. Annostelet pakkausoh-

jeiden mukaan, sillä liikalannoitus haittaa juurtumista ja talvehtimista.

Hyvälaatuista kasvualustaa pitää olla paksul- ti, jolloin alusta pidättää tarpeeksi vettä ja ravin- teita ja kestää talleamista tiivistymättä. Pienimmät maksaruohot pärjäävät jopa viiden sentin multa- kerroksessa, mutta pensaat tarvitsevat multaa jo noin 50 sentin syvyydeltä. Mitä isompi kasvi, sitä enemmän kasvualustaa.

Kosteikko- ja rantalajeja lukuun ottamatta **puu- tarhakasvien juuristo ei siedä seisovaa vettä,** joka on yleinen ongelma notkoissa sekä savi- ja hiesu- mailla. Salaojitus poistaa liian veden. Savimaihin voi myös sekoittaa hiekkaa ja istuttaa kasvit savi- maan päälle loivasti kohoavaan kumpuun, joka on tehty kasveille käyttökelpoisesta kasvualustaseok- sesta. Kohopenkissä juuristo saa tarpeeksi ilmaa, liika vesi valuu nopeasti pois ja istutusalue lämpe- nee nopeasti keväällä.

Hiekka- ja soravaltaisilla pohjamailla taimil- le kaivetaan yhtenäinen kuoppa, johon varsinai- nen kasvualustaseos tai peltomulta laitetaan.

Hävitä rikkakasvit

Hyvälaatuisessa kasvualustassa ei ole monivuotisia juuririkkakasveja, kuten juolavehneää ja kortetta. Ne on ehdottomasti poistettava maasta ennen istutusta. Yksi- ja kaksivuotiset siemenrikkakasvit eivät ole yhtä paha riesa viljelykasveille, mutta nekin on syytä kitkeä mahdollisimman pieninä. Pahasti rikkaruohottunut maa kannattaa vaihtaa puhtaaseen kasvualustaan. Kitkentätarve on suurin parina ensimmäisenä vuonna istutuksen jälkeen, mutta se vähenee huomattavasti, kun puutarhakasvit lopulta peittävät istutusalueen.

Kate ja rajaus helpottavat hoitoa

Kate maan pinnalla estää rikkakasvien itämistä ja kasvua. Lisäksi kate estää kasvualustan pinnan kuorettumisen, joka haittaa kasteluveden imeytymistä maahan. Kate levitetään vasta istutuksen jälkeen. Kateaineita on monenlaisia ja niiden pakauksista selviää, millaisille kasveille ne sopivat. Luonnonmukaisin ja taatusti turvallisin kate saadaan istuttamalla maanpeiteperennoja ja -pensaita suurempien kasvien alustalle.

Kasveja ei kannata istuttaa yksittäin sinne tänne nurmikolle, vaan omiksi ryhmiksiin. Lisäksi kasviryhmät rajataan nurmikosta esim. maahan upotettavilla reunanauhoilla tai -kivillä. Rajaus estää ruohon leviämisen taimien väleihin ja tekee istutusalueesta siistin. Kasvillisuus rajataan myös kulkuväylistä.

Eri taimityypit

Useimmat monivuotiset kasvit myydään **astiataimina, joita voi istuttaa kevästä syksyyn** ts. roudan sulamisesta maan routaantumiseen. Astiataimia ei yleensä tarvitse leikata istutettaessa, sillä ne ovat valmiiksi haaroittuneita. Poista astia tai pussi ennen taimen laittamista istutuskuoppaan. Juuripaakku pysyy silti koossa.

Säkkipaakkutaimi asetetaan istutuskuoppaan maatuvan kankaan tai verkon kera, sillä se pitää juuripaakun koossa. Vain kiristävät siteet avataan tai leikataan poikki. Säkkipaakkutaimia voi istuttaa kevästä syksyyn.

Aitataimet ovat tavallisesti paljasjuurisia. **Paljasjuuriset ja esipakatut taimet istutetaan**

lepotilaisina keväällä tai syksyllä. Lepotilaisen taimen tunnistaa siitä, että keväällä istutettaessa taimen lehdet eivät ole vielä avautuneet. Syksyllä taas taimen kasvu on loppunut ja taimi varistaa ruskun värjäämiä lehtiään.

Istuta viivyttelämättä

Jos taimia ei pääse istuttamaan pian, estä niiden kuivuminen varjostamalla. **Juuret eivät saa kuivua missään vaiheessa!** Kasvi ottaa maasta ravinteita ja vettä vain, kun juuret ovat terveet.

Kastele taimet ruukuissaan ennen istutusta. Helteellä puiden ja pensaiden juuret voi upottaa veteen muutamaksi tunniksi. Täytä myös istutuskuopat vedellä ja anna veden imeytyä maahan jo ennen istutusta.

Taimet istutetaan pääsääntöisesti samaan syvyyteen, missä ne ovat kasvaneet taimistolla. Kasvusyvyys erottuu kasvin rungossa tumman ja vaalean rajana. Muista poiketen isokukkaiset jalokärhöt ja köynnösrusut istutetaan noin 15 sentin syvyyteen. **Tiivistä multa** taimien ympärillä polkemalla, pienten taimien ympäriltä käsin painelemalla tai kastelemalla. Tiivistä multa kuitenkin riittävän kaukaa juurenniskasta, jotta se ei vahingoitu. Juurenniska on juuriston ja versojen yhtymäkohta. Kun maa on tiivistetty sopivasti, taimi ei irtoa, kun sitä vetää varovasti ylöspäin.

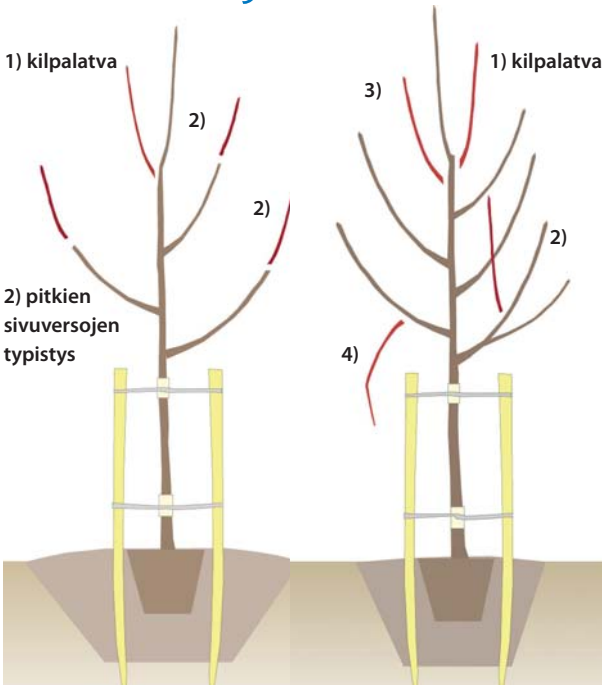
Kastele perusteellisesti

Taimen juurtuessa istutusaluetta kastellaan 1–2 kertaa viikossa riippuen säistä ja maan kosteudesta ja **koko juuriston syvyydeltä.** Pensaan tai ison perennan taimi tarvitsee ainakin ämpärillisen vettä kastelukerralla. **Kastelusyvennys** taimen tyvellä helpottaa veden imeytymistä juuristoon. Syvennys pitää kuitenkin tasoittaa loppusyksyllä, jotta jäätyvä vesi ei vahingoita kasvia.

Juurtumisaikana versoja voi hellesäillä varjostaa ja sumuttaa vaikkapa joka päivä. Kun kasvi on juurtunut ja alkanut selvästi kasvaa eli versot pitenevät ja lehdet suurenevat, kastellaan enää tarpeen mukaan kuivina kausina.

Lehti- ja hedelmäpuut

ÄÄRIMMÄISENÄ VASEMMALLA omenapuun istutusleikkaus. Mitä pohjoisempänä ollaan, sitä nuikemmin oksia leikataan ja leikkauksen voi jättää jopa tekemättä. Oksa leikataan sentin päästä silmusta, joka on oksan alapuolella ja lähtee kasvaamaan ulospäin latvuksesta.

1) Poista teräväkulmaiset, heikot ja vioittuneet oksat sekä kilpalatva.

2) Hyvin pitkiä latva- ja sivuversoja voi tyypistää kolmanneksen.

VASEMMALLA koristepuun istutusleikkaus. Puut tuetaan kokonsa mukaisesti yhdellä tai useammalla tukiseipäällä.

Poista puusta mahdollinen

- 1) kilpalatva,
- 2) latvuksen sisään kasvavat,
- 3) liian tiheässä olevat
- 4) kuolleet ja vioittuneet oksat.

Erityisesti lämpöä vaativien hedelmäpuiden istutusalue kannattaa muotoilla loivaksi kummuksi. Kirsikoille, tuomille, hedelmäpuille ja muille **pienille puille varataan kasvualustaa vähintään 60 cm, isoille 80 cm**. Tukiseipäät painetaan pohjaan saakka istutuskoupan ollessa vielä avoin. Seipäillä ei saa lävistää juuripaakkua.

Puut istutetaan entiseen kasvusyvytteensä. Huomioi mahdollinen kasvualustan painuminen, jotta puu ei joudu liian syvälle.

Astiataimien maatumattomat muovipussit ja ruukut poistetaan, mutta paakkutaimien juuristoa koossa pitävä maatuva säkkikangas jätetään kuoppaan ja vain siteet avataan.

Puun runko sidotaan tukiin parista kohtaa. Jotta side ei hankaisi kuorta rikki, runko suojataan esimerkiksi halkaistulla muoviletkun pätkällä tai suodatinkankaalla. Puun kasvaessa sidosta höllennetään. Tuki ulotetaan enintään latvuksen

alaosaan saakka. Tukea tarvitaan juurtumisen eli noin 1–2 vuoden ajan.

Istutusleikkaus vain tarvittaessa

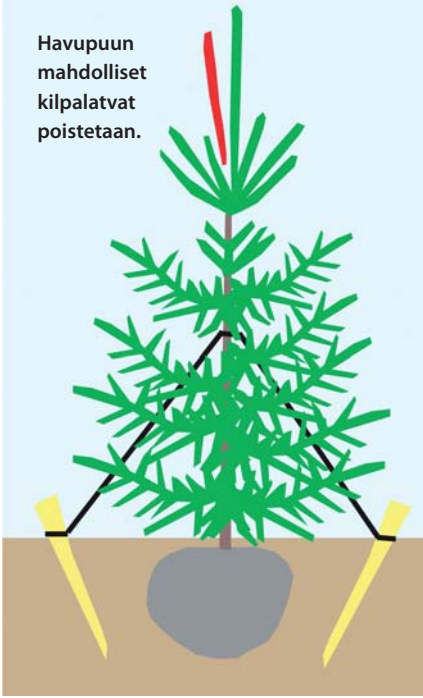
Vioittuneita, hyvin jyrkästi rungosta ylöspäin kasvavia ja herkästi repeäviä sekä kilpalatvoja lukuun ottamatta koristepuista ei yleensä poisteta istutuksen yhteydessä muita versoja. Mahdolliset isommat leikkaukset tehdään vasta parin vuoden kuluttua istutuksesta varhain keväällä. Keväällä runsaasti mahlaa vuotavat puut sen sijaan leikataan vasta elokuussa. Tällaisia ovat luumut, kirsikat, tuomet, koivut, vaahterat, jalopähkinät ja hevostakanjat.

Myös hedelmäpuita leikataan istutettaessa vain, jos se on tarpeen. Mitä pohjoisempänä ollaan, sitä varovammin leikataan, sillä leikkaus voi kiihdyttää kasvua liikaa ja hidastaa puun tuleutumista syksyllä, jolloin talvehtiminen vaarantuu.

Havukasvit ja alppiruusut

Havupuun mahdolliset kilpalatvat poistetaan.

Pienet puut tarvitsevat vähintään 60 cm, isot lajit 80 cm paksun kasvualustan. Pienille pensaille muokataan vähintään 40 cm, isoille 60 cm syvä kasvualusta.

Havukasvit ovat usein säkkipaakkutaimia. Taimi asetetaan istutuskuoppaan säkkipaakkuaan kera, jotta juuripaakku ei hajoa. Maatuva kangas jätetään juurten ympärille, mutta runkoa kiristävät siteet leikataan auki. Puita tuetaan 1–2 vuoden ajan.

Havupuut ja -pensaat sekä ainavihannat pensaat (alppiruusut, mahonia, puksipuut) istutetaan entiseen kasvusyvyiteensä. Liian syvään istuttaminen on vahingollisempaa kuin istuttaminen muutama sentti liian korkealle.

Havukasvien ja ikivihreiden lehtipensaiden **versoja ei työstetä istutettaessa** haarautumisen edistämiseksi kuten lehtipensalla. **Vain voittuneet oksat ja havupuiden mahdolliset kilpalatvat poistetaan.**

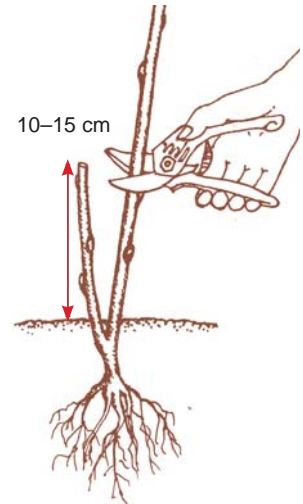
Alppiruusuja ja muita ainavihantia lehtipensaita ei leikata istutettaessa.

Aitataimet

Paljasjuurisia aitataimia istutetaan keväällä tai syksyllä 3–4 kpl metriä kohden. Vapaasti kasvavaan aidanteeseen tarvitaan taimia vain 1,5–3 kpl/metri. Istuttamalla isoja astiataimia saadaan nopeasti peittävä aidanne ja taimiakin tarvitaan metrille yleensä vain 1–2 kpl. Aitaan istutettavat taimet tarvitsevat noin puolen metrin syvyyden ja metrin levyisen kasvualustan. Taimille kaivetaan yhtenäinen ojanne, ei yksittäisiä kuoppia. Kasvit istutetaan entiseen kasvusyvyiteensä tai vain muutama sentti entistä kasvusyvyiteä syvempään.

Lehtipensaiden astiataimia ei yleensä tarvitse leikata istutettaessa, sillä ne ovat jo haaroittuneita. **Paljasjuuriset aitataimet saadaan haarautumaan alhaalta saakka leikkaamalla** versot 10–15 sentin korkeudelta maanpinnasta. Jos istutus tehdään syksyllä, taimet leikataan vasta seuraavana keväänä.

Havukasvien (aita)taimia ei leikata istutettaessa. Niiden latvat katkaistaan vasta, kun havuaita on halutun korkuinen.

Koriste- ja marjapensaat

Hyvin haarautunutta lehtipensaan astiataimea ei tarvitse leikata istutettaessa.

Pienille pensaille valmistetaan vähintään 40 cm, isoille lajeille 60 cm syvä kasvualusta. Pienet pensaat istutetaan 50–70 sentin, keskikokoiset 70–100 sentin ja isot pensaat 100–120 sentin välein. Koriste- ja marjapensaat ovat yleensä hyvin haaroittuneita astiataimia, joita ei tarvitse leikata, mutta niukasti haaroittuneiden ja paljasjuuristen taimien versot typistetään 10–20 cm maanpinnasta tai 10–20 cm ylimmän haaroittumiskohdan yläpuolelta. Taimet tulevat pääsääntöisesti entiseen kasvuvyönteensä.

Herukka- ja karviaispensaat istutetaan samoin kuten koristepensaat edellä. Niiden oksat tuetaan, jotta oksat eivät lamoja maahan ja marjat likaannu. Marjapensaat istutetaan kahden metrin välein.

Vadelmat istutetaan 50 sentin taimivälein ja kahden metrin rivivälein. Taimet leikataan 20 sentin mittaisiksi, 1 cm terveen silmun yläpuolelta. Juuripaakun päälle tulee pari senttiä multaa.

Ryhmäruusut

Paljasjuurinen ryhmäruusun taimi leikataan istutettaessa. Nuoli osoittaa jalonnuskohdan.

Ryhmäruusulla tarkoitetaan tertturuusuja, peittoruusuja sekä isokukkaisia jaloruusuja, jotka on vartettu tai silmutettu perusrunkoon. Ryhmäruusuille on tyypillistä jatkuva kukinta sekä talvenarkuus. Ne suojataankin talveksi havuilla tai erityisellä talvisuojaturpeella, joka hylkii vettä.

Ryhmäruusuille varataan vähintään 50 sentin kerros runsasravinteista ja reilusti kalkittua multaa. Juurten ja versojen välillä kyhmyinä näkyvä jalonnuskohta tulee istutettaessa noin 15 cm maan alle! Näin ruusu on paremmin suojassa kylmyydeltä. Paljasjuuristen taimien juuria voi liottaa vedessä pari tuntia ennen istutusta.

Haaroittuneita astiataimia ei tarvitse leikata, mutta paljasjuurisiin ja esipakattuihin taimiin jätetään 3–5 vahvinta versoa. Kuhunkin versoon puolestaan jää 3–5 tervettä silmua. Versot leikataan noin sentti silmun yläpuolelta, jotta silmu ei vahingoitu eikä kuivu. Pitkiä juuria saa lyhentää.

Perennat

Taimet asetellaan lomittain tuleville paikoilleen, jotta nähdään onko taimien istutustiheys sopiva.

Perennojen kasvualustan tulee olla erityisen puhdasta rikkakasveista, koska taimet ovat pieniä verrattuna puuvartisiin kasveihin. **Istutusalueesta kannattaa tehdä loivasti kohoava kumpu ja se eristetään nurmikosta ja kulkuväylistä** maahan upotetuilla reunuskivillä, laudalla, muovisella reunanauhalla tms.

Kasvualustan syvyys riippuu perennojen koosta ja ravinnevaatimuksista. Pienille perennoille riittää 20 cm syvä kasvualusta, keskikokoisille 30 cm ja isoille lajeille vähintään 50 cm syvä multakerros. Myös istutustiheys riippuu taimen koosta ja kasvin leviämisenopeudesta. Pienimmät lajit istutetaan noin 25 sentin, keskikokoiset 30–40 sentin, isot perennat 50–70 sentin välein.

Perennat istutetaan entiseen kasvussyvyyteen eli juuripaakun pinta tulee maan pinnan tasoon. Multa juuriston ympärille tiivistetään varovasti käsin ja/tai kastelemalla, jotta taimi ei vahingoitu.

Mansikka

Mansikan kasvupiste on nuolen osoittamassa kohdassa. Se ei saa peittyä syvälle multa.

Puutarhamansikka tarvitsee vähintään 30 cm syvän kasvualustan, joka muotoillaan noin 20 cm maasta koholla olevaksi loivaksi harjuksi. Mansikkakangas tai -muovi levitetään tasoitettuna ja kevyesti tiivistetyn mullan päälle ja kiinnitetään reunoistaan maahan. Taimet istutetaan 40–50 sentin välein kankaaseen leikattaviin aukkoihin. Mitä reheväkasvuisempi lajike, sitä pidempi taimiväli. Usein mansikkakangaksiin on merkitty valmiiksi ohjeelliset istutusvälit.

Kasvupisteen on jäätävä tarkalleen mullanpinnan tasoon. Liian korkealla oleva taimi kuivuu, liian syvällä oleva taimi taas ”juroo” eli ei kasva kunnolla. Kasvupiste sijaitsee kohdassa, josta lehtiruodit lähtevät.

Köynnökset

Köynnösten kasvualustan tulee olla vähintään 50 cm, seinustalla mieluiten 70–80 cm syvä. Taimet sijoitetaan 1–2 metrin välein kasvin tulevasta koosta riippuen. Köynnöskehikko kiinnitetään vähintään 10 cm ulos seinästä.

Köynnökset istutetaan entiseen kasvuvyönteeseen lukuun ottamatta köynnösrusuja ja isokukkaisia kärhöjä. Istutuksen jälkeen niukasti haaroittuneet taimet leikataan noin 30 sentin korkeudelta maan pinnasta, jotta ne kasvattavat runsaasti versoja.

Köynnösrusujen jalonnuskohta tulee noin 15 cm maan alle. Jalonnuskohta erottuu muhkurana juuriston ja versojen välissä. Versot katkaistaan haaroittumisen edistämiseksi noin 20 cm maan pinnasta.

Myös isokukkaisten kärhöjen juuripaakun pinta tulee 15 cm maanpinnan alle Etelä-Suomessa, pohjoisempana vielä syvempään. Hiekka kärhön tyven ympärille ehkäisee lakastumistautia. Kärhöjen juuristo ei pidä kuumuudesta, joten aurinkoisella paikalla niiden eteen istutetaan pieniä pensaita ja perennoja, jotka varjostavat ja viilentävät kasvupaikkaa.

